

Kommunal- og distriktsdepartementet
Postboks 8112 DEP
0032 OSLO

Dato: 07.02.2023
Saksnummer: 22/37898-6

Høringssvar fra Stavanger kommune for NOU 2022:11 Ditt personvern - vårt felles ansvar

Bakgrunn

Personvern er en grunnleggende rettighet som handler om at du har rett på et privatliv og rett til å bestemme over egne personopplysninger. Ivaretagelse av personvernet er en viktig forutsetning for demokratiet og retten til ytringsfrihet og tankefrihet. Når det behandles personopplysninger, skjer det et inngrep i privatlivet og retten til personvern. Stortinget valgte å grunnlovsfeste vernet om den personlige integriteten i 2014, der Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 første ledd ble innlemmet i Grunnloven § 102 første ledd:

«Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon.»

EMK artikkel 8 andre ledd setter i tillegg begrensninger for myndigheters adgang til å innskrenke privatpersoners rett til privatliv:

«Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.»

Stavanger kommune, som alle kommuner, behandler store mengder personopplysninger om innbyggere og ansatte. Personopplysninger behandles i stort sett all kommunal saksbehandling, og i en rekke systemer. En nasjonal personvernpolitikk vil være et kjærkomment tiltak, som vil gjøre kommunen i bedre stand til å oppfylle sine personvernforpliktelser.

Ettersom Personvernkomisjonens rapport innebærer svært mange tiltak og anbefalinger, har Stavanger kommune valgt å fokusere på tiltakene som er rettet mot kommunal sektor, herunder skole- og barnehagesektoren.

Stavanger kommune er i det vesentlige enig i Personvernkomisjonens anbefalinger og tiltak, og gir sin generelle tilslutning til alle tiltakene med unntak av «nasjonal tjenestekatalog». Noen av tiltakene ønsker vi å gi en særskilt tilslutning til, og disse trekkes frem nedenfor. Vi beskriver tiltakene i relasjon til overskriftene de er underordnet i rapporten, ettersom Personvernkomisjonen har bedt om at uttalelsene til fra høringsinstansene knyttes til de ulike kapitlene.

Høringsuttalelse

5.3 Personvernkommisjonens syn på forholdet mellom teknologisk og samfunnsmessig utvikling

Stavanger kommune er enig med Personvernkommisjonen i at det bør være et grunnleggende samfunnsprinsipp at innføringen av inngripende teknologi ikke gjøres uten å ha kartlagt hvilke problemer man faktisk ønsker å løse. Det må samtidig gjøres grundige vurderinger av om det finnes mindre inngripende veier til målet.

Stavanger kommune er enig i at innføring og bruk av ny teknologi i samfunnet som kan medføre betydelige personvernkonsekvenser må være gjenstand for offentlig debatt.

Vi er også enige med Personvernkommisjonen om at grunntanken bak føre-var-prinsippet kan overføres til ivaretagelsen av personvernet, særlig ved innføring av teknologi med høy risiko for personvernet, som f.eks. biometrisk fjernidentifikasjon i offentlige rom. Dersom det er usikkerhet knyttet til om innføringen av en teknologisk løsning vil ha alvorlige konsekvenser for ivaretagelsen av personvernet, bør dette ikke brukes som grunn til å avstå fra å sette inn beskyttelsestiltak. Dersom det er en mulighet for alvorlige konsekvenser, bør dette tvert imot være en grunn til å iverksette forebyggende tiltak, for å være sikker på at de mulige konsekvensene ikke inntreffer.

6.4.1 Personvernutfordringer knyttet til deling og viderebehandling av personopplysninger i offentlig forvaltning

I dag har ingen virksomhet i offentlig forvaltning et dedikert ansvar for å jobbe helhetlig med personvern, og vurderinger knyttet til innsamling, deling og bruk av personopplysninger foretas i stor grad sektorvis, med varierende grad av parlamentarisk kontroll og ofte uten åpen debatt.

Stavanger kommune støtter Personvernkommisjonen i at det er behov for å opprette en funksjon eller en virksomhet som skal ha ansvar for utvikling av en nasjonal personvernpolitikk. Vi er også enige at det er behov for et rådgivende og frittstående organ for forvaltningen, som kan vurdere og drøfte prinsipielle og generelle spørsmål knyttet til bruk av personopplysninger i offentlig forvaltning, herunder samfunnsmessige og etiske spørsmål.

I dag opplever Stavanger kommune at Datatilsynet har begrenset rådgivningskapasitet, og savner et organ som vi kan henvende oss til i spørsmål om personvern. Ettersom informasjonssikkerhet og personvern er to fagområder med betydelige grensesnitt, vil en mulig løsning være at Digitaliseringsdirektoratet tildeles en rådgivende rolle også innenfor personvern. En annen mulig løsning er at Datatilsynet gis større ressurser og myndighet til i større grad å drive proaktiv rådgivning.

6.4.7 Informasjonssikkerhet

Stavanger kommune opplever at offentlig sektors rådgivende ansvar innenfor fagområdene samfunnssikkerhet, informasjonssikkerhet og personvern er fragmentert og lite helhetlig. Dette gjør det krevende å vite hvilke krav og anbefalinger man skal forholde seg til.

Stavanger kommune støtter derfor Personvernkommisjonens forslag om at offentlige virksomheter må få tydeligere anbefalinger for styringsaktiviteter, i tillegg til basisnivåer med sikkerhetstiltak og personverntiltak som de kan benytte som utgangspunkt ved styring av risiko for sine oppgaver og tjenester. Et slikt arbeid må ses i sammenheng med pågående arbeid i regi av KS, herunder mulig etablering av regionale sikkerhets- og kompetansesentre.

8.4.1 Nasjonale føringer for skoler og barnehager

Personvernkommissjonen skriver at det er betydelige forskjeller mellom kommunene og den enkelte skole og barnehage når det gjelder både bruk av digitale verktøy og ivaretagelse av personvern. Det eksisterer få nasjonale retningslinjer for hvordan digitaliseringen i sektoren skal gjennomføres på en personvernvennlig måte, og mange skoler og kommuner har begrensede midler og kompetanse til å ivareta sitt ansvar på feltet. Stavanger kommune er enig i at det er et sterkt behov for nasjonale føringer og ønske om sentral styring, slik at kommunene lettere kan oppfylle sine personvernforpliktelser ved innkjøp og bruk av digitale verktøy.

Helhetlig statlig personvernpolitikk i skole- og barnehagesektoren

Stavanger kommune er enig i at det må etableres en helhetlig og offensiv statlig personvernpolitikk i skole- og barnehagesektoren, som må:

- Sette kommuner, skoler og barnehager i stand til å bruke digitale tjenester og læringsverktøy på en måte som ivaretar barns og unges personvern.
- Sørge for at både barns rett til utdanning og rett til vern av personopplysninger ivaretas, samtidig som kommunalt selvstyre og metodefrihet i skolen og barnehagen bevares.
- Stille tydelige krav til kvaliteten på de digitale tjenestene også når det gjelder personvern.
- Inneholde og konkretisere krav til at leverandører av tjenester til skole- og barnehagesektoren ikke kan benytte forretningsmodeller som profitterer kommersielt på barn personopplysninger. I praksis betyr dette at det ikke er akseptabelt å benytte leverandører som forbeholder seg retten til å viderebruke barn og unges data til kommersielle formål, spesielt markedsføringsaktiviteter.

Nasjonal tjenestekatalog

Stavanger kommune er enig i at det er behov for en nasjonal tjenestekatalog, som kan inneholde en oversikt over læremidler som det er gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyse og personvernkonsekvensvurderinger for. En velfungerende tjenestekatalog forutsetter kontinuerlige endringer og oppdateringer, da digitale tjenester kan endres fortløpende.

Stavanger kommune er imidlertid ikke enig i at den nasjonale tjenestekatalogen skal inneholde risiko- og sårbarhetsanalyse eller personvernkonsekvensvurderinger som er gjennomført av den enkelte kommune, men bør kun inneholde vurderinger fra organer med overordnet nasjonalt ansvar. Vi er bekymret for at én kommunes feilvurderinger kan forplante seg i nye kommuner, og gi en falsk trygghet av at man etterlever personvernregelverket. Det er heller ikke gitt at en kommunes vurderinger av en tjeneste passer for en annen kommune, da det kan være store ulikheter tilknyttet til den enkelte kommunes IT-sikkerhet, innbyggerbehov, m.m. Dersom det er ønskelig at den enkelte kommune skal ha anledning til å legge inn egne risiko- og sårbarhetsanalyse eller personvernkonsekvensvurderinger, anbefaler Stavanger kommune at et nasjonalt organ gjennomgår og godkjenner slike vurderinger.

Stavanger kommune er imidlertid positive til at det gjøres risiko- og sårbarhetsanalyse eller personvernkonsekvensvurderinger av et nasjonalt organ, som den enkelte kommune kan bygge videre på. Her kan også leverandører gis mulighet til å dokumentere hvordan de etterlever krav til personvern og informasjonssikkerhet.

Stavanger kommune gjør også oppmerksom på at informasjon om sårbarheter i systemer som det offentlige bruker kan være en risikofaktor i seg selv, og vi er bekymret for at uvedkommende kan utnytte denne informasjonen til dataangrep m.m. Vi anbefaler derfor at det stilles strenge sikkerhetskrav til en slik tjenestekatalog.

Personvernnorm for skolesektoren

Stavanger kommune er enig i at statlige myndigheter må ta initiativ til å utarbeide en personvernnorm for skole- og barnehagesektoren. En personvernnorm kan bidra til å sette kommunene bedre i stand til å ivareta behandlingsansvaret sitt, og sikre en mer helhetlig og omforent ivaretagelse av barns personvern i barnehagen og grunnskolen. En norm kan også bidra til å forenkle kommunenes anskaffelsesprosesser ved å oppstille krav som leverandørene må etterleve og vil være kjent med.

Nasjonalt test- og kompetansemiljø

Stavanger kommune støtter forslaget om å etablere eller videreutvikle i allerede eksisterende strukturer, et tverrfaglig nasjonalt test- og kompetansemiljø som ivaretar følgende funksjoner:

- Koordinere og utvikle verktøy og malverk, som setter kommunene i stand til å gjennomføre risikovurderinger og personvernkonsekvensvurderinger og å etablere effektiv internkontroll.
- Testing av digitale løsninger som skal brukes i skoler og barnehager. Resultatene fra testingen av løsningene bør kommuniseres videre til de ansvarlige for den nasjonale tjenestekatalogen.
- Forhandlingsledelse og forhandlingsstøtte til kommunene i deres forhandlinger med plattformleverandørene. Dette vil styrke kommunenes forhandlingsmakt ved at det vil være lettere å stille nødvendige krav til store globale aktører.

Vi støtter også Personvernkommissjonens forslag om at statlige myndigheter bør se på muligheten for å inngå samarbeid med andre land i forhandlinger med de globale plattformleverandørene, for eksempel innenfor rammen av det nordiske samarbeidet.

8.4.3 Ansvar og rutiner

Stavanger kommune støtter Personvernkommissjonen i at alle kommuner må oppfylle behandlingsansvaret sitt ved å blant annet ha tilpassede rutiner og veiledning til skoleledelse og lærere. Rutiner som er tilpasset de enkelte situasjonene vil i større grad sikre at regelverket etterleves, og gir samtidig de ansatte i skolen en større trygghet om at de etterlever personvernkravene.

Stavanger kommune jobber kontinuerlig med å vedlikeholde og videreutvikle vårt styringssystem for informasjonssikkerhet og personvern. Dette er et omfattende og krevende arbeid, og vi støtter derfor Personvernkommissjonens syn på at Utdanningsdirektoratet i større grad bør hjelpe og tilrettelegge for at kommunene kan ivareta sitt behandlingsansvar, blant annet at ved å tilby veiledning og gi kommunene bistand til å etablere nødvendige og tilpassede rutiner.

8.4.4 Bruk av elevers personopplysninger til kommersielle formål

Stavanger kommune støtter Personvernkommissjonen sitt syn på at regjeringen må sette av midler og sørge for tilgang til tilstrekkelig kompetanse, slik at det kan gjøres fortløpende evalueringer av hvordan digitale læremidler påvirker og ivaretar barns personvern.

Vi er også enige i at regjeringen må ta initiativ til en bred utredning av digitale verktøy som er i bruk i norsk skole i dag, og undersøke hvordan de påvirker barns personvern. En slik utredning bør gjelde alle typer læremidler, metoder og verktøy som brukes i undervisningssammenheng, og belyse hvilke kontroll- og overvåkningsmuligheter disse verktøyene gir. Det bør også kartlegges hvordan personopplysningene som samles inn viderebehandles til ulike formål.

Stavanger kommune støtter også Personvernkommisjonen i at den nasjonale personvernpolitikken for skole- og barnehagesektoren bør inneholde tiltak for å støtte norske virksomheter som utvikler løsninger som bygger opp under prinsippene i den nasjonale utdanningspolitikken og barns grunnleggende rettigheter – og som ikke bygger på en forretningsmodell som profitterer på bekostning av barns personvern. Vi foreslår at utvikling av læringsverktøy som etterlever personvernkravene i EU/EØS og som er tilpasset norske forhold stimuleres med eksempelvis finansielle støtteordninger.

Ettersom læreplanverket legger vekt på at elever skal utvikle digitale ferdigheter og digital dømmekraft, forutsetter dette at elevene beveger seg på internett. Stavanger kommune anbefaler derfor at det utvikles nasjonale verktøy som kan begrense reklameannonser og - filmer når elevene bruker applikasjoner og nettlesere, slik at kommunen oppfyller kravet i opplæringsloven § 9-6 om å sørge for at elevene ikke utsettes for i reklame ved bruk av skolens læringsmidler.

Stavanger kommune er enige med Personvernkommisjonen i at skolesektoren må styrke opplæringen på personvern som en grunnleggende menneskerettighet. Elever bør få opplæring i de samfunnsfaglige sidene ved personvern, herunder at godt personvern er en viktig verdi i et demokratisk samfunn. Stavanger kommune anbefaler også at lærerutdanningen tilpasses lærerstudentenes fremtidige arbeidsplass, slik at lærerne er rustet til å jobbe i en digital skole.

Med hilsen

Per Kristian Vareide
kommunedirektør

Birger S. Clementsen
direktør

Lars Haavik
stabssjef

Harald Valderhaug
seksjonssjef

Jasmin Yun Hwa Liew
jurist

Vedlegg

Saksprotokoll FSKNYE, 02022023, Sak 33/23, Forslag til hørings svar for NOU 2022:11 Ditt personvern - vårt felles ansvar

Klikk eller trykk her for å skrive inn tekst., Klikk eller trykk her for å skrive inn tekst.

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur